

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Aan: Deelnemers Deskundigenoverleg Etikettering Levensmiddelen (zie ver-
zendlijst)

Datum 5 februari 2014
Betreft verslag vergadering 14 november 2013

**Directie Voeding, Gezond-
heidsbescherming en
Preventie**

Regulier Overleg Warenwet

Bezoekadres:
Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag
(Hoftoren)

T 070 340 79 11
F 070 340 73 03
www.minvws.nl

Inlichtingen bij

B.J. Beer
bj.beer@minvws.nl
T 070 340 7127
www.row.minvws.nl
Via deze website kunt u zich
aanmelden voor de gratis
ROW-nieuwsbrief.

VERSLAG

Verslag van het **Deskundigenoverleg Etikettering Levensmiddelen** van
het **Regulier Overleg Warenwet** op **donderdag 14 november 2013** in de
Lissabonzaal (16.096) van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en
Sport, Rijnstraat 50 te Den Haag.

Aanvang: 14.00 uur

GENODIGDEN/AANWEZIGEN

voorzitter: hr B. Breedveld (plaatsvervangend)
secretaris: hr B.J. Beer
mw Y. Bemelman/Keurslagers
mw J. v.d. Bijl/Productschap MVO
hr R. Brouwer/min. EZ*
mw S. Broxks (plv mw L. Panneman)/Ned. Ver. van Diëtisten
mw W.J.G. Colijn/NBOV
mw H. Crielaard/CBL
mw E.M. Dirven/Veneca*
mw S.J. van Dis/Nederlandse Hartstichting*
mw Y. Dommels/FNLI
hr L.J.. Eliens/NVWA
mw M. Van Gemert-Falkena/min. VWS-VGP*
mw R. Gerlofsma/Douane Landelijk Kantoor*
mw S. Geurts/NPN
hr M. de Graaf/Hoofdbedrijfschap Detailhandel
mw ir. C.E.M. ter Haar/VBZ
hr S. El Haroui/min. EZ*
mw dr. ir. P.C. Houtsma/Ned. Bakkerij Centrum
mw ir. M. Hovenkamp/NZO*
mw dr. Y.M. Huigen/NVWA
hr J. Hulleman/CBL*
hr J. Hulshof (plv. hr M. Nicolai)/KNS
hr G. Koornneef/Coeliakie Vereniging
mw E. de Kruif/KHN
mw N. Leonards/Ned. Ver. voor de Bakkerij
mw M.J. Lugt/FNLI-FrieslandCampina
hr B.J. Mauritz /Neprofarm
mw M. Mellema/VNFKD
hr D. Naudin ten Cate/Commissie Gedistilleerd*
mw B.A. Niemans/NZV*

Ons kenmerk
VGP/197534

Bijlagen
-

Uw brief

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de datum
en het kenmerk van deze
brief.*

hr F. van Oorschot/LTO Nederland*
hr R. Oost/Productschap Zuivel*
hr K.J. Osinga/LTO Nederland*
hr ing. S. Peters/Voedingscentrum*
mw N.E.M. Quaadvlieg/Productschap Tuinbouw
hr H. Rang/PVVE
Reclame Code Commissie*
mw C.A.M. Rommens/PLW*
hr G. de Rooij/FNLI
hr J. Schrijver/FNLI*
hr R. Siteur/CBL-AHOLD*
mw B.H. Smale/HPA
Stichting Voedselallergie*
mw ir. H.G. Stoelhorst/min. VWS-VGP
mw drs. Y.J. Stoffels/VNKT*
mw dr. ir. J.M. de Stoppelaar/FNLI-NZO*
mw mr. I. Tiesinga/FNLI
hr ing. F. Timmermans/Ned Anafylaxis Netwerk
mw A. Tops/VNFKD
hr ir. H. Uitslag/Consumentenbond
hr P.I. Verbaas/Frugi Venta*
mw W. van der Vossen/Voedingscentrum
hr drs. M.J. de Vreeze/NEN*
mw M.A. van Vugt/min. VWS-VGP
mw S.H. Wewer/NBOV*

*= afwezig

1. Vaststelling van de agenda en voorstelronde

Tijdens de voorstelronde wordt gemeld dat mw Van Gemert-Falkena wegens ziekte helaas afwezig is. Mw Stoelhorst zal proberen haar zo goed mogelijk te vervangen.

De agenda wordt vervolgens ongewijzigd vastgesteld.

2. Mededelingen

Stoelhorst meldt dat in Brussel verder gewerkt wordt aan een aanvulling op het eerste EU-interpretatiedocument uit januari 2013. Veel aandacht is er voor de uitvoering van de voedingswaardevermelding. De gesprekken hierover lopen nog. Spreekster begrijpt dat dit lastig is voor het bedrijfsleven, maar kan hieraan helaas niets veranderen. Belangrijk blijft natuurlijk dat de ondernemers en brancheorganisaties ook zelf blijven nadenken en verder gaan met de invoering van de nieuwe regels.

Er lopen allerlei assessments naar het invullen van de informatieverstrekking bij alcoholische dranken en uiteraard ook naar de herkomstvermelding.

Op een vraag van Lugt wanneer de discussies over twee nieuw Q&A-documenten zullen zijn afgerond, antwoordt Stoelhorst dat zij dat helaas niet weet.

Smale wijst erop dat het ook heel goed mogelijk is dat bepaalde vragen helemaal niet door de Commissie zullen worden beantwoord.

Stoelhorst nodigt de deelnemers uit om hun eventuele commentaren op de lopende Q&A-documenten door te geven aan VWS.

3. Toepassing van (EU) verordening 1169/2011 en het Warenwetbesluit informatie levensmiddelen (WIL) in Nederland

De vergadering gaat akkoord met het voorstel van de voorzitter om eerst de conceptregeling m.b.t. verplichte allergeneninformatie bij niet-voorverpakte levensmiddelen te behandelen.

Stoelhorst geeft een korte toelichting op het voorstel, dat een uitvloeisel is van artikel 44 van verordening 1169/2011. Het gaat met name om de informatieverstrekking bij bakkers en slagers en in de horeca. De allergeneninformatie moet in principe schriftelijk of elektronisch aan de consument worden aangeboden, maar in artikel 3 is een aantal uitzonderingen opgenomen. Centraal staat dat de informatie in het bedrijf beschikbaar moet zijn.

Timmermans is tevreden over het voorstel. Hij vindt het goed dat ook van de consument enige activiteit verwacht wordt.

Op een vraag van Bemelman antwoordt Stoelhorst dat de ondernemer zelf mag kiezen hoe hij de informatie wil verstrekken (artikel 2 of artikel 3).

Koornneef vindt dat er een belangrijke stap voorwaarts wordt gezet en vraagt zich af of er al ervaring bestaat met de in artikel 3 opgenomen mogelijkheden.

Timmermans is van mening dat het personeel getraind zal moeten worden. Hij vergelijkt het met de opleiding van personeel om op een hygiënische wijze te werken.

Huigen vraagt zich af hoe het zit bij zorginstellingen en instellingskeukens. Afsproken wordt dat op dit punt nog bilateraal overleg met VWS gevoerd zal worden.

De Rooij zou graag zien dat in de toekomst ook gebruik gemaakt mag worden van nieuwe ICT-toepassingen. Toepassingen moeten nu niet bij voorbaat worden uitgesloten. Wellicht zijn apps over 10 jaar voor iedereen volstrekt normaal.

De Kruijff voorziet in de horecasector toch nog wel wat problemen, aangezien in die sector soms niet zo systematisch wordt gewerkt. Dit speelt met name bij dagverse producten. Uiteraard staat ook bij deze sector voorop dat de gast veilig moet kunnen eten.

De vraag van Crielaard of een ondernemer ook per productgroep een ander systeem mag gebruiken, wordt door Stoelhorst bevestigend beantwoord.

BEANWOORDING VAN DE VOORAF INGEDIENDE VRAGEN.

Stoelhorst meldt dat de beantwoording van de vragen gezamenlijk met de NVWA is gedaan.

VRAGEN VNFKD

1. Zout & natrium

Volgens de FIC moet zout vermeld worden in de voedingswaardetabel.

Bij PARNUTS is echter de aanduiding natrium verplicht.

De VNFKD stelt voor om in PARNUTS producten naast de term zout ook de term natrium te blijven gebruiken. Als informatiebron gebruiken artsen en diëtisten natrium.

Stoelhorst antwoordt dat het idee wordt onderschreven, maar dat er nog een discussie in Brussel loopt. Het is heel goed mogelijk dat de oplossing niet voor alle productgroepen hetzelfde zal zijn (bijvoorbeeld voor dieetvoeding voor medisch gebruik anders dan voor babyvoeding).

Tops wijst erop dat als zowel het zout- als het natriumgehalte worden vermeld, er geen vermelding meer zal plaatsvinden van de omrekenfactor.

2. Referentie-innames (ADH) volwassenen

De FIC gaat uit van referentie-innames van volwassenen. In de zuigelingen- en babyvoedingsrichtlijnen zijn echter referentiewaarden opgenomen voor kinderen van 0-3 jaar.

De VNFKD stelt voor de referentiewaarden uit richtlijn 2006/141 of richtlijn 2006/125 te gebruiken bij zuigelingen- en babyvoeding (de meest actuele waarden zijn die van richtlijn 2006/141).

Op zich kan Stoelhorst instemmen met de gedachte, maar ook hierover loopt nog EU-overleg. Een en ander zal door middel van gedelegeerde handelingen worden ingevuld en daarbij is wel het Europese Parlement (EP) betrokken, maar niet de lidstaten.

3. Verplichte % vermelding van de referentie-innames (ADH's).

In de FIC is er sprake van een verplichte vermelding van het % van de referentie-inname bij vitamines en mineralen. Referentie-innames zijn gebaseerd op gezonde volwassenen.

FSMP's zijn voor patiënten, die andere innamebehoeften hebben. Bovendien worden FSMP's onder medisch toezicht gebruikt en zal de behandelaar aan de hand van de behoefte de inname bepalen. Voor zuigelingenvoeding (0-6 maanden) is de verplichte % vermelding van de referentie-innames verwarrend en overbodig, aangezien zuigelingenvoeding de enige voedingsbron is.

De VNFKD stelt voor om voor FSMP-producten en zuigelingenvoeding (0-6 maanden) de verplichte % vermelding van de referentie-inname niet toe te passen.

Ook op dit punt loopt nog EU-overleg. VWS zal de suggestie wel inbrengen bij deze discussie.

4. Extra voedingsstoffen in voedingswaardetabel

In de FIC wordt aangegeven dat alleen enkele verplichte nutriënten in de voedingswaardetabel mogen worden opgenomen. Voedingstoffen die verplicht zijn (bijv. linolzuur en linoleenzuur in zuigelingenvoeding) en voedingstoffen in FSMP's, die specifiek worden toegevoegd voor het gebruik van het product (bijv. MCT staan nu onder de vetten) mogen niet meer worden opgenomen in de voedingsmiddelentabel. Dit is echter belangrijke informatie voor artsen, diëtisten en consumenten.

De VNFKD stelt voor om verplichte voedingsstoffen en voedingstoffen in FSMP's, die specifiek zijn voor het product, te mogen opnemen in de voedingswaardetabel.

Zoals bekend gaat de vermelding van de voedingswaarde uit van een strikt gesloten systeem. Hieraan heeft een langdurige discussie ten grondslag gelegen en dus zijn afwijkingen in principe niet mogelijk. Het verzoek van de VNFKD is op zich redelijk en begrijpelijk volgens Stoelhorst, maar past niet in het gekozen systeem.

Uitslag is er ook voorstander van om het systeem strak te handhaven, dit om de vergelijkbaarheid van producten door de consument niet nodeloos ingewikkelder te maken.

Volgens Mellema gaat het hier om dieetvoeding voor medisch gebruik en deze producten laten zich lastig vergelijken met normale producten.

De voorzitter stelt vast dat VWS bereid is om er nog eens naar te kijken, maar dat de Europese regels zeer weinig speelruimte laten.

5. Implementatie FIC & FSG-verordening (FSG= Food Special Groups)

De onlangs gepubliceerde FSG-verordening 609/2013 (ter vervanging van de PARNUTS-richtlijn) is van toepassing vanaf juli 2016. Dit kan betekenen dat de etiketten van PARNUTS-producten twee keer moeten zijn aangepast (in dec. 2014 voor FIC/in juli 2016 voor FSG) en veelal twee keer genotificeerd moeten worden (N.B. In sommige lidstaten is de notificatie een autorisatie met een looptijd van 18 maanden.). *De VNFKD pleit ervoor om de aanpassing van de etiketten zoveel mogelijk in 1 keer te laten plaatsvinden.*

Stoelhorst geeft aan dat de data voor inwerkingtreding vastliggen en dat Nederland hieraan niets kan veranderen.

VRAGEN CBL

1. De wens is er om bij vers producten met een relatief korte tkt de tekst 'te gebruiken tot en met' of 'ten minste houdbaar tot en met' te gebruiken. Dit in het kader van voedselverspilling. Graag jullie visie.

Stoelhorst is van mening dat "ten minste houdbaar tot" ook mag worden aangegeven door "ten minste houdbaar tot en met".

2. Allergenen: welke ingrediënten mogen als bekend bij de consument worden gezien, bijv. boter, room, kaas, daar hoeft geen melk achter, maar hoe zit dat bij andere ingrediënten? Deel is wettelijk vastgelegd, maar overzicht is beperkt. Graag jullie visie.

Dit probleem is volgens Stoelhorst al enige tijd geleden opgelost door een nadere toelichting die te vinden is op de website van de NVWA.

Op een vraag van Timmermans antwoordt Stoelhorst dat op ook de NVWA-site gesproken wordt over pinda's (en niet over grondnoten).

3. Welke tekst wordt geaccepteerd voor de vermelding van vetten?
Vetten of vet?

Stoelhorst herhaalt wat er in de wetgeving staat, namelijk "vetten".

4. Mag verzadigde vetten of verzadigd vet of moet het letterlijk verzadigde vetzuren zijn?
En waar moet het woord waarvan, mogen we zelf bepalen of dat na vet, waarvan .... is of moet het vet en dan nieuwe regel waarvan verzadigd?

Crielaard vindt het gebruik van de term "verzadigde vetzuren" geen verbetering (onbekend bij de consument) en pleit voor het handhaven van het huidige systeem van vermelding.

De Rooij en Tiesinga vinden de volgende vermelding eenvoudig, informatief en gemakkelijk te begrijpen:

Vet, waarvan...

verzadigd

enkelvoudig onverzadigd*

meervoudig onverzadigd*

(* vrijwillige vermeldingen)

Uitslag geeft aan voorstander te zijn van een zo makkelijk mogelijk te begrijpen term voor de consument, mits dit eenduidig wordt toegepast door alle bedrijven. Het is daarom de vraag of een verandering van terminologie door fabrikanten op vrijwillige basis soelaas biedt. Immers, er bestaat het risico dat er geen uniformiteit meer is en consumenten niet goed kunnen vergelijken tussen producten.

Crielaard ondersteunt het FNLI-voorstel.

Tiesinga wijst op de verschillende begrippen die in de Engeltalige versie van verordening 1169/2011 worden gebruikt.

Van der Vossen geeft de voorkeur aan het gebruik van één uniforme terminologie.

Uitslag zegt toe dat hij bij zijn achterban nog eens navraag zal doen naar wat voor de consument een goed te begrijpen terminologie zou zijn.

5. Moet de voedingswaarde altijd onder elkaar als het een tabel is, of mag je het verdelen over 2 kolommen? Heeft ook weer te maken met ruimtegebrek.

Ook hier is sprake van een vrij strak geformuleerde bepaling in de verordening. Het vermelden in twee kolommen naast elkaar zou op grond daarvan niet mogen, aldus Stoelhorst.

Rang wijst op het alternatief, namelijk alles achter elkaar vermelden en vraagt zich af of dat dan duidelijker zal zijn.

Afgesproken wordt dat Stoelhorst nog eens in Brussel zal vragen hoe daar over deze kwestie wordt gedacht.

6. De salmonella waarschuwing bij kip e.d: moet met een kader er omheen (niks nieuws). Op zich kan dat ook wel met de meeste printers, maar soms geeft het wel qua indeling en ruimtegebrek problemen. In hoeverre wordt vastgehouden aan een kader om de tekst? En mag deze tekst op het onderetiket? En moet het echt met contrasterende kleuren? Dit kan namelijk niet bij thermoprinters.

Het gaat hier om een waarschuwing die alleen in Nederland verplicht is. Contrasterende kleuren betekent ook dat het zwart/wit mag zijn, aldus Stoelhorst. Ook het kader om de tekst is een wettelijke verplichting.

7. In het geval van een boven- en onderetiket: mag je bijv. de tht op het bovenetiket zetten en de tekst gekoeld bewaren op de onderkant? Voorkeur lijkt bij elkaar zetten, maar ik vraag mij af of het moet.

Stoelhorst antwoordt dat in de wetgeving hierover niets is vastgelegd. Het bij elkaar plaatsen heeft uiteraard de voorkeur. Het is mogelijk dat de Europese Commissie deze kwestie nader zal invullen, maar dat wordt echter niet verwacht.

VRAGEN NEPROFARM

1. Artikel 11, lid 4 van het Warenwetbesluit Etikettering Levensmiddelen biedt de mogelijkheid om de netto hoeveelheid van voedingssupplementen zoals tabletten, capsules en pastilles uit te drukken in een aantal stuks.

Het WEL komt te vervallen als Verordening 1169/2011 op 13 december 2014 van toepassing wordt. Voor de afwijkende vermelding van de netto hoeveelheid kan de Commissie volgens artikel 23, lid 2 van die verordening bepalen dat de netto hoeveelheid van nader gespecificeerde levensmiddelen anders wordt uitgedrukt dan in volume- of massa hoeveelheden. Wordt daar aan gewerkt en zo ja, worden voedingssupplementen daarin meegenomen?

Bij ontstentenis van dergelijke door de Commissie vast te stellen andere uitdrukkingen van netto hoeveelheden, biedt artikel 42 van de Verordening aan lidstaten de mogelijkheid om nationale maatregelen te handhaven die voor 12 december 2011 zijn vastgesteld. Bij de bespreking van het voorstel voor het Warenwetbesluit Informatie Levensmiddelen in het ROW/DEL van 5 december jl. is mij niet duidelijk geworden in hoeverre artikel 11, lid 4 van het WEL op enigerlei wijze in het nieuwe WIL zal worden overgenomen. Wel heeft u op mijn vraag daaromtrent (abusievelijk genotuleerd als een vraag over artikel 4, lid 2 van het WEL) geantwoord dat beoogd is om alle nu bestaande mogelijkheden te handhaven, voorzover zij uiteraard niet in strijd zijn met verordening (EU) 1169/2011.

Kunt u bevestigen dat het toegestaan blijft om de netto hoeveelheid van voedingssupplementen in aantal stuks aan te duiden? Als er onverhoopt niet het geval zou zijn, dan zouden onze leden zich daar namelijk graag bijtijds op willen voorbereiden.

Mauritz licht zijn vraag kort toe en wijst op de huidige Nederlandse wetgeving die een uitzondering kent voor de hoeveelhedsvermelding voor voedingssupplementen. VWS heeft in het verleden aangegeven deze uitzondering te willen behouden, hetgeen niet in strijd is met verordening 1169/2011. Hij wijst erop dat op grond van artikel 42 van deze verordening een nationale maatregel getroffen kan worden.

Stoelhorst wil hier wel naar kijken, maar zou eerst de weg via de Europese Commissie willen bewandelen (artikel 23, lid 2 van de verordening).

Geurts wijst in dit verband op bijlage IX onder 1c (producten die doorgaans per stuk worden verkocht) en vraagt zich af of hierbij kan worden aangesloten.

Stoelhorst zegt toe ernaar te zullen kijken.

Uitslag kan de situatie niet helemaal overzien en wijst op de mogelijkheden van de vermelding van de prijs per standaardhoeveelheid (pps). Hij vindt het ook hier belangrijk dat consumenten producten eenvoudig moeten kunnen vergelijken.

Mauritz merkt op dat het gewicht van voedingssupplementen voornamelijk bepaald wordt door de vulstoffen en niet door de aanwezige vitaminen/mineralen.

De voorzitter trekt de conclusie dat deze kwestie in kleiner verband zal worden bekeken.

2. Een andere kwestie die is opgekomen betreft de vermelding van vitaminen en mineralen als percentage van de referentie-innames van bijlage XIII van de Verordening.

De vraag is hoe die referentie-innames moeten worden aangeduid. De waardes die in bijlage XIII van Verordening 1169/2011 worden genoemd, zijn exact hetzelfde als de referentiewaarden in de tabel van het Warenwetbesluit Voedingsswaarde-informatie levensmiddelen en de bijlage bij Richtlijn 90/496/EEG waar in artikel 7, eerste lid, onder b van het Warenwetbesluit Voedingssupplementen respectievelijk artikel 8, lid 3 van Richtlijn Voedingssupplementen 2002/46 naar wordt verwezen.

Boven bijlage XIII van Verordening 1169/2011 worden ze echter "Referentie-Innames" genoemd, terwijl ze in de kop van de tabel van het Warenwetbesluit Voedingsswaarde-informatie en de bijlage bij Richtlijn 90/496/EEG worden aangeduid met "aanbevolen dagelijkse hoeveelheid (ADH)"/ "aanbevolen dagelijkse hoeveelheid (RDA)".

Hoewel in artikel 7, eerste lid onder b van het Warenwetbesluit Voedingssupplementen en artikel 8, lid 3 van Richtlijn 2002/46 wordt gesproken over referentiewaarden en er niet expliciet staat dat de term ADH gebruikt moet worden, is het wel gebruikelijk is dat de hoeveelheden vitaminen en mineralen als percentage van de ADH worden vermeld. De vraag is of dat zo kan blijven, of dat bij die percentage-vermeldingen de aanduiding "Aanbevolen Dagelijkse Hoeveelheid (ADH)" moet worden vervangen door "Referentie-Inname". Aangezien de term ADH volledig is ingeburgerd (ook het Voedingencentrum gebruikt die term in de voedingsvoorlichting) en dat de essentie van artikel 32, lid 4 van de Verordening is welke waardes gehanteerd moeten worden om de nutriënt-hoeveelheid als percentage in uit te drukken, pleiten wij ervoor dat het toegestaan blijft om de ADH te gebruiken ter aanduiding van die referentie-innames (voorheen referentiewaarden).

Voor de goede orde merk ik op dat deze kwestie van de aanduiding van de referentie-inname nog niet per 13 december 2014 speelt, maar pas per 13 december 2016, omdat in de tweede alinea van artikel 54, lid 1 en de tweede zin van artikel 55 een overgangsregeling tot/invoeringsdatum per 13 december 2016 staat genoemd voor de vermeldingen op grond van punt I van artikel 9, lid 1. Dat betreft de voedingsswaardevermelding. De vermelding van het percentage van de referentie-inname staat in artikel 32, lid 4 en maakt deel uit van die voedingsswaardevermelding zoals beschreven in Hoofdstuk IV, Afdeling 3 van de Verordening.

Bijlage IX van de Verordening 1169/2011 biedt helaas geen aanknopingspunt om voedingssupplementen uit te sluiten van de verplichte vermelding van de nettohoeveelheid in volume- of massa-hoeveelheden. Daarom willen wij graag alsnog dat er een Europese regeling komt op grond van artikel 23, lid 2 of een nationale uitzondering op grond van artikel 42.

Vraag 3.19 van de Q&A geeft inderdaad duidelijk aan dat de Aanbevolen Dagelijkse Hoeveelheid en het acroniem ADH niet (meer) gebruikt kunnen worden en dat die hoeveelheden voortaan Referentie-Innames genoemd moeten worden. Wat is de status van die Q&A? Als die Q&A bindend zou zijn, dan pleit ik ervoor om hier in Europees verband nog eens goed naar te kijken.

Het argument dat "referentie-inname" geen voedingsadvies impliceert en dat het bijvoorbeeld niet de bedoeling is dat consumenten het idee krijgen dat 20 g verzadigde vetzuren de minimumhoeveelheid is om gezond te blijven, is niet onlogisch voor de referentie-innames die in Deel B van Bijlage XIII worden vermeld. Voor de vitaminen en mineralen uit Deel A van Bijlage XIII ligt dat echter heel anders. Daarvoor gelden wel degelijk door de Gezondheidsraad vastgestelde voedingsnormen die met ADH worden aangeduid. De voedingsswaarde-referenties die in deel A van Bijlage XIII staan vermeld zijn ook exact hetzelfde als de ADH-waarden.

Daarom wil ik u vragen om ervoor te zorgen dat vraag 3.19 van de Q&A zodanig wordt aangepast dat dit antwoord alleen deel B van Bijlage XIII betreft en dat het voor de in deel A genoemde vitaminen en mineralen toegestaan blijft om de referentiewaarden met Aanbevolen Dagelijkse Hoeveelheid en/of het acroniem ADH aan te blijven duiden.

Volgens Stoelhorst is het de bedoeling om voor zowel voedingssupplementen als voor gewone levensmiddelen hetzelfde systeem te volgen. De vraag is of de term ADH nog gebruikt mag worden, gezien de bewoording in verordening 1169/2011.

Geurts is er voorstander van om voor vitamines en mineralen de term ADH te blijven gebruiken. Zij onderschrijft dat het verstandig zou zijn om voor alle producten dezelfde bewoording te gebruiken.

De Rooij meldt dat een aantal FNLI-leden al heeft besloten om de term ADH in de toekomst niet meer te zullen gebruiken. Dit in verband met de tekst van verordening 1169/2011.

Stoelhorst wil over deze kwestie nog wel eens nadenken, waarbij echter uniformiteit een belangrijk uitgangspunt zal zijn.

VRAGEN KNS/CBL

Puur gehakt – zonder toevoeging(en) – dient met ingang van 1 januari 2014, op grond van verordening (EU) Nr. 1169/2011, bijlage VI, deel B, aan de onderstaande samenstellingseisen te voldoen en van de gegeven aanduidingen te worden voorzien: (**noot secretaris: hier niet opgenomen zie tekst verordening**).

Deze bepaling is niet nieuw: de samenstellingseisen en aanduidingen, zoals hierboven vermeld, stonden ook al in verordening (EU) Nr. 2076/2005, artikel 10 (en de samenstellingseisen daarvoor al in Richtlijn 94/65/EG). Wél nieuw is dat deze bepaling vanaf 1 januari a.s. zal gelden voor alle bedrijven; in het verleden gold dit alleen voor bedrijven met een EG-erkenning. Immers, verordening (EU) Nr. 2076/2005 is gebaseerd op verordening (EU) 853/2005 en is dus niet van toepassing op detailhandel.

Dit betekent dat vanaf 1 januari 2014 niet alleen EG-erkende bedrijven maar alle producenten er mee te maken krijgen, indien:

a. het 'puur gehakt' dan wel 'gehakt vlees' betreft, dus gehakt zonder enige toevoeging. In Nederland geproduceerd gehakt is doorgaans geen 'gehakt vlees', maar een 'vleesbereiding' (op basis van gehakt vlees) omdat het toevoegingen kent (kleurbehoudend middel: ascorbinezuur, citroenzuur en eventueel dextrose, zout en kruiden);

b. het product voorverpakt wordt verkocht.

De voorwaarde van het voorverpakt-zijn geldt, omdat Verordening (EU) Nr. 1169/2011 (met uitzondering van bepalingen over allergenen) niet van toepassing is op niet-voorverpakte producten).

Er zijn slagerondernemers die helemaal niets aan het gehakt toevoegen en die dit 'pure gehakt' ook nog eens voorverpakt verkopen. Deze zouden dus aan deze eisen vastzitten. In dat kader is het van belang dat er een mogelijkheid is voor een afwijkingsregeling voor de nationale markt. Het nieuwe Warenwetbesluit Informatie Levensmiddelen (WIL) (en wel artikel 10, lid f) voorziet in de mogelijkheid dat er een nationale regeling komt voor de nationale handel in 'gehakt vlees' dat niet aan de bedoelde normen voldoet:

Bij regeling van Onze Minister kunnen worden vastgesteld (....) maatregelen als bedoeld in bijlage VI, deel B, punt 3, van verordening (EU) 1169/2011, inzake het alleen in Nederland in de handel brengen van gehakt vlees dat niet voldoet aan de in bijlage VI, deel B, punt 1, van verordening (EU) 1169/2011, vastgestelde criteria.

De nota van toelichting bij het WIL geeft expliciet aan dat het hier om het Europese 'gehakt vlees' (zonder toevoegingen) gaat en niet om het 'Nederlandse gehakt' (met toevoegingen).

De inzet van de KNS (en ook het CBL) zal hierbij zijn, dat aan voorverpakt gehakt zonder toevoegingen, dat op de Nederlandse markt wordt afgezet, geen andere eisen worden gesteld dan aan niet-voorverpakt gehakt. Dit houdt in, dat ook na 1 januari 2014 voor voorverpakt gehakt zonder toevoegingen zou gelden dat:

- het maximale vetgehalte 25% bedraagt;
- er geen maximale verhouding collageen/vleeseiwit geldt; en
- er geen aanvullende etiketteringvereisten van kracht zijn.

Bemelman is zeer verbaasd over het voorstel van de KNS/CBL. Volgens spreekster bestaat bij de slaggers geen enkele behoefte aan zo'n nieuwe categorie gehakt vlees. Alleen supermarkten zouden wellicht baat hebben bij het voorstel.

(Zie verder het bij het **concept**verslag gevoegde document dat na de vergadering door spreekster aan het ROW-secretariaat is gezonden.ⁱ)

Rang denkt dat het verstandig is om deze problematiek nog eens verder in wat kleiner verband te bespreken.

Volgens Stoelhorst zijn er in de EU nog geen lidstaten die zich gemeld hebben voor het vaststellen van een nationaal afwijkende regeling.

Bemelman zou graag meepraten als er in kleiner verband op dit punt wordt teruggekomen.

Besloten wordt dat VWS het verzoek van de KNS/CBL nader zal bekijken en alle andere belanghebbenden bij eventuele verdere stappen zal betrekken.

VRAGEN NVB

1. De Europese Commissie discussieert op dit moment over de interpretatie en implementatie van herkomstetikettering. Graag leggen we het verzoek bij het Ministerie van VWS neer om tijdens het ROW een update te geven van de laatste stand van zaken rondom dit onderwerp. Is dat mogelijk?

Stoelhorst meldt dat in het PCVD/ALW van 9 december 2013 gestemd zal worden over een voorstel m.b.t. de herkomstetikettering van vlees.

De Rooij vindt dat, als producten zelf in kleine letters vermelden dat het product in de EU is geproduceerd ("made in"), dit niet gezien moet worden als een vrijwillige herkomstvermelding. Hij vraagt zich af hoe VWS hierover denkt en het lijkt hem verstandig als de EU-Commissie met richtsnoeren zou komen.

Uitslag vraagt zich af hoe het Nederlandse standpunt op het terrein van het al dan niet verplichte herkomstetikettering eigenlijk tot stand komt. De Consumentenbond is in elk geval voorstander van het invoeren van zo'n verplichting.

Stoelhorst is bekend met het standpunt van de Consumentenbond en dat van de BEUC. Mede op basis van een rapport van het LEI en het kabinetsbeleid om zo min mogelijk administratieve lasten te veroorzaken, hebben EZ en VWS een standpunt ingenomen. Deze departementen zijn van oordeel dat het gaat om informatie die "nice to know" is en niet "need to know". Een verplichte herkomstvermelding wordt dus afgewezen. Naar de herkomstvermelding van vlees als ingrediënt wordt nu een assessment uitgevoerd. Ook bij dit onderdeel zal sprake zijn van een politieke afweging, waarbij het EP bij de wetgeving zal worden betrokken.

Voor het assessment naar de herkomstvermelding in de zuivelsector is de uitgeschreven tender nog niet afgerond, aldus Lugt.

2. Is de vermelding van de straatnaam, het postbusnummer of het antwoordnummer met bijbehorende postcode voldoende om als adres van de producent te beschouwen? Daarnaast vernemen wij graag wat de stand van zaken is inzake de vermelding van de naam en de website van de producent om te voldoen aan artikel 9 lid 1 h) (PLW 13-148 EG/et).

Volgens Eliens moet een fysiek adres worden vermeld. Hij heeft dit vernomen op een EU-cursus voor toezichthouders.

De Rooij vindt dit toch wat vreemd, omdat het gaat om informatie voor de consument. Een antwoordnummer wordt door de consument als erg gemakkelijk ervaren.

Smale meldt dat dit punt ook in Brussel aan de orde is geweest, maar dit heeft niet geleid tot het inzicht dat alleen een fysiek adres zou zijn toegestaan.

Quaedvlieg benadrukt dat het in dit geval niet gaat om traceerbaarheid en dringt aan op een praktische oplossing.

Naar aanleiding van het conceptverslag hebben Lugt en De Rooij nogmaals gewezen op de vergaande consequenties van de door Aliens verwoorde opvatting. Producten van één fabrikant kunnen op verschillende adressen worden vervaardigd hetgeen zou leiden tot verschillende adressen op de ver-

pakking voor hetzelfde product (verwarrend voor de consument en leidt tot hogere kosten). Ook hebben sommige bedrijven alleen maar een postbus in Nederland.

3. In de gepubliceerde vertaling van de Q&A's zijn geen wijzigingen doorgevoerd ten opzicht van de versie van januari (op de gepubliceerde versie staat nog de datum van 31 januari 2013). Wat is de reden dat de linguïstische opmerkingen, die n.a.v. het HPA verzoek op 18 april zijn aangeleverd, niet zijn verwerkt?

Stoelhorst antwoordt dat de vertalingen niet van te voren aan de lidstaten zijn voorgelegd. De Q&A's zijn geen officieel document en dat zijn de vertalingen dus ook niet.

Houtsma geeft aan dat op verzoek van Van Gemert de verbetervoorstellen zijn doorgegeven.

Stoelhorst zegt toe hiervoor in Brussel wederom aandacht te vragen.

4. Met het oog op het begrip niet-voorverpakt hanteert de bakkerijsector de volgende interpretatie. "Niet voorverpakte producten zijn ook producten die met het oog op onmiddellijke verkoop zijn verpakt, uit het oogpunt van hygiëne, onafhankelijk van de plaats van bestemming van de producten."

Bij het voorverpakken van dagverse producten wordt een duur van 24 uur aangehouden, aldus Stoelhorst.

5. Het Voedingscentrum heeft een nieuwe bewaarwijzer uitgebracht. De vertaling van de termen 'best before date' en 'use-by date' is echter niet in overeenstemming met de huidige regels en de Engelse uitleg. De oorspronkelijke Engelse tekst stelt: don't use any food after expiration of the 'use by' date. In de vertaling wordt gesteld: de 'Te gebruiken tot'-datum geeft aan tot aan welke datum het voedsel veilig is (in plaats van 'tot en met welke datum het voedsel veilig is'). Datzelfde geldt voor de uitleg van het begrip 'ten minste houdbaar tot'. In de vertaling staat: de 'Ten minste houdbaar tot'-datum geeft aan tot aan welke datum het voedsel de juiste kwaliteit bewaart. Het EU document stelt: Food is still safe to consume after the indicated 'best before' day. In de nota van toelichting bij het huidige Warenwetbesluit Etikettering van levensmiddelen wordt bij de paragraaf over de vermelding van de datum van minimale houdbaarheid ook gesteld dat de vermelding 'ten minste houdbaar tot' gevolgd door een datum betekent, dat de waar in elk geval tot en met die datum in het bezit is van de voor die waar kenmerkende eigenschappen.

Zoals eerder aan de orde is gekomen, mag worden uitgegaan van "tot en met" de genoemde datum. Deze uitleg past ook goed in het tegengaan van voedselverspilling, volgens Stoelhorst.

Mochten er in de bewaarwijzer onjuistheden staan dan zal Van der Vossen deze herstellen.

6. Wat is de status van de onjuiste vertalingen in de Verordening, denk aan kleuren i.p.v. kleurstoffen in bijlage VII C?

In de Nederlandse tekst komt een aantal vermoedelijke vertaalfouten voor. Van diverse kanten wordt aangedrongen om deze fouten bij de Europese Commissie (nogmaals) te melden en te laten aanpassen. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld "kleuren" in plaats van "kleurstoffen". Zie verder door De Rooij toegezonden document; als bijlage bij het **concept**verslag opgenomenⁱⁱ.

Colijn dringt erop aan om met deze hersteloperatie haast te maken.

7. Er is begrip voor het feit dat er veel discussie nodig is om binnen de EU tot eensluidende uitleg over de Verordening te komen. We vragen echter ook begrip voor het feit dat bedrijven de nodige tijd moeten investeren om etiketten en verpakkingen aan te passen en dat dit kosten met zich meebrengt. Er bestaat daarom in de praktijk grote behoefte aan duidelijkheid over hoe de Productinformatieverordening in zijn volledigheid toegepast dient te worden, zowel op nationaal als internationaal niveau. Op welke termijn verwacht het Ministerie van VWS dat deze duidelijkheid er komt?

8. Hoe gaat de implementatie en handhaving van de Productinformatieverordening er na 13 december 2014 uit zien?

Zoals eerder al is gemeld, blijft men in Brussel bezig met het aanpassen/uitbreiden van de Q&A's, aldus Stoelhorst. In de jaarplanning van de NVWA zal worden vastgelegd hoe de controle zal gaan plaatsvinden, waarbij de voedselveiligheid een belangrijk uitgangspunt zal zijn.

Uitslag is van mening dat door de NVWA veel te weinig gecontroleerd wordt op het terrein van de etikettering. Het is de plicht van de overheid om aan alle aspecten aandacht te besteden en niet alleen aan de voedselveiligheidsaspecten.

Houtsma meldt dat bedrijven nu veel voorlichting krijgen op het terrein van de nieuwe etiketteringseisen, maar gezien de complexiteit zullen er ook wel eens zaken niet helemaal goed gaan. Veel aandacht zal echter worden besteed aan de allergenenvermelding, aangezien hierbij de gezondheid van de consument in het geding kan zijn.

Uitslag is van mening dat er geen noodzaak is tot uitstel van handhaving. Alleen bij echte discussiepunten over de interpretatie van de nieuwe regels past enige voorzichtigheid bij de controle, maar het bedrijfsleven heeft meer dan voldoende tijd gehad om de regelgeving te implementeren.

Crielaard wijst op de technische problemen die er bij bepaalde soorten printers bestaan. Ondernemers willen wel, maar soms geeft de techniek problemen.

Uitslag vindt dat er in de EU-wetgeving ruime overgangstermijnen zijn opgenomen en dat deze niet weer moeten worden opgerekt.

VRAGEN NPN

Aan de hand van mijn eerdere vraag over het gebruik van de term ADH in relatie tot de nieuwe etiketteringsverordening, ben ik nog eens in de materie gedoken en stuit op een mogelijk hiaat in de wet voor voedingswaardedeclaratie voor Voedingssupplementen (VS). Vandaar dat ik deze mail ook aan Inge adresseer, in de veronderstelling dat het dossier etikettering nog door jou behandeld wordt.

Mogelijk hiaat voedingswaardedeclaratie

- Verordening 1169/2011 verplicht de voedingswaardevermelding in artikel 9 lid 1 onder L. Dit geldt ook voor VS.
- Hoofdstuk 4 afdeling 3 geeft de bijzondere regels voor voedingwaardevermelding inclusief de verwijzing naar bijlage XIII. Voedingssupplementen zijn hiervoor uitgezonderd.
- De voedingwaardedeclaratie van VS is geregeld in 2002/46.
- 2002/46 is geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving met het Warenwetbesluit en de Warenwetregeling voedingssupplementen. Deze verwijzen naar de bijlagen van het Warenwetbesluit voedingwaardeinformatie voor de referentiewaarden. Het Warenwetbesluit voedingwaarde informatie voor levensmiddelen komt per 13 december 2014 te vervallen.

Per die datum lijkt er dan een gat te ontstaan voor het regelen van de voedingwaardevermelding voor vitamines en mineralen voor supplementen en ook voor mineraalwaters, zoals met artikel 29 van de verordening uitgezonderd van hetgeen geregeld is in hoofdstuk 4, sectie 3 van 1169/2011.

Door dit gat is niet geregeld dat voedingssupplementen moeten worden uitgedrukt in een percentage van de referentie-inname in plaats van ADH. De verwijzing is nu nu via het warenwetbesluit voedingssupplementen (Artikel 7, lid 1 onder b) naar de bijlage van het warenwetbesluit voedingwaarde informatie voor levensmiddelen. De bijlage verwijst naar artikel 6 lid 3, waar gesproken wordt over ADH.

Ook de aan jou gerefereerde vraag 3.19 van 'Vragen en antwoorden over de toepassing van Verordening (EU) nr. 1169/2011 betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan consumenten, verwijst naar artikel 32 en 33 van 1169/2011, die niet van toepassing is voor VS.

Aan de hand van de workshop die NPN vorige week heeft verzorgd over de nieuwe etiketteringsvereisten willen bedrijven hun etiketten aan gaan passen. Het is voor hen belangrijk te weten of ADH nog gebruikt mag worden of niet. In dit verband is het ook goed om te weten wat de intentie van de wetgever is. Indien er inderdaad sprake is van een hiaat, is bij jullie bekend of de wetgever voornemens is dit te herstellen, of is

het de uitdrukkelijke bedoeling dat op voedingssupplementen de vitamines en mineralen als % van de ADH uitgedrukt blijven worden?

Eenduidige benaming

Indien ook voor supplementen de vitamines en mineralen als percentage van de referentie-inname moet worden uitgedrukt, vraag ik me af wat de te gebruiken term is. In 1169/2011 wordt in artikel 32 en 33 gesproken over 'referentie-innames'. In bijlage XIII zie ik de termen 'dagelijkse referentie-inname' en ook onder deel A 2, 'voedingswaarde referentie' terugkomen. In het Engels zie ik zowel het woord reference intake als nutrient reference value terugkomen. Het is ons onduidelijk wat precies de term is die gebruikt moet worden in het Nederlands en in de Engelse taal, of dat de termen door elkaar gebruikt mogen worden.

Geurts meldt dat er overleg met de NVWA is over de problemen met de voedingswaardevermelding. De basiswetgeving voor voedingssupplementen is vastgelegd in richtlijn 2002/46; hierdoor zou voor deze producten wellicht een apart regime moeten gelden.

Stoelhorst heeft nu geen passende oplossing en zegt toe om één en ander nader (juridisch) te zullen uitzoeken.

Voor Geurts is het belangrijk te weten welke term (ADH) gebruikt mag/moet worden.

Mauritz dringt erop aan dat Nederland niet alleen één en ander gaat uitzoeken, maar ook actief in Brussel aandacht vraagt voor de problematiek.

Uitslag benadrukt dat mogelijke afspraken over interpretaties e.d. ook voor anderen transparant tot stand moeten komen.

Afgesproken wordt dat VWS het standpunt dat hierover in Brussel als uitgangspunt zal worden ingenomen, via de ROW-secretaris zal verspreiden.

4. Datum voortzetting overleg (indien noodzakelijk)

De Rooij wil graag goed op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen m.b.t. de herkomstvermelding.

Van VWS-zijde zal men zich hiervoor inzetten.

Mede gelet hierop en na een korte discussie wordt besloten nu geen datum voor een volgend ROW/DEL vast te leggen. Indien mogelijk zullen documenten over de interpretatie van verordening (EU) 1169/2011 en de herkomstvermelding in ROW-verband worden rondgezonden. Hierop kan men uiteraard richting VWS/VGP reageren.

5. Rondvraag

- Geurts heeft een vraag over wat nu precies de buiten- en de binnenverpakking is.

Volgens Aliens gaat het om de verpakking die de consument uiteindelijk koopt.

- Tiesinga wil VWS en de NVWA hartelijk bedanken voor deze bijeenkomst en wijst erop dat het van FNLI-zijde zeker niet de bedoeling is om allerlei problemen en onduidelijkheden met de nieuwe regels in achterkamertjes met de overheid bilateraal op te lossen. Bedrijven willen graag het nieuwe etiket in één keer goed drukken en hebben daarbij soms de hulp van de overheid nodig.

- Rang vraagt aandacht voor de situatie dat op grond van het WEL verpakte producten in elk geval moeten zijn voorzien van een aanduiding. In het WIL is deze verplichting niet meer opgenomen. Hij vraagt zich af of dit een bewuste keus is geweest.

Bemelman denkt dat wellicht op grond van de Prijzenwet zo'n aanduidingsplicht al bestaat.

Stoelhorst zal nog eens naar dit punt kijken en met een reactie komen.

- Geurts vraagt zich af hoe het zit met de lettergrootte van de hoeveelheidsvermelding. De oude regels die hiervoor nu gelden lijken in strijd te zijn met de eisen in verordening 1169/2011. Hierbij speelt ook nog de kwestie van de grootte van het e-teken.

De Rooij denkt dat de huidige wetgeving en verordening (EU) 1169/2011 elkaar niet tegenspreekt, maar complementair zijn.

Stoelhorst zegt toe hiernaar te zullen kijken en met een reactie te zullen komen.

De voorzitter bedankt eenieder voor de constructieve discussie en bijdragen en sluit om 16.15 uur de vergadering.

De secretaris,

B.J. Beer

ⁱ Reactie VVK op voorstel KNS (en CBL)

De Vereniging van Keurslagers (VVK) vraagt zich af waarom de Koninklijke Nederlandse Slagersorganisatie (KNS) met het voorstel tot wetswijziging komt, zoals besproken in het ROW DEL overleg van 14 november jl.

De KNS geeft aan dat puur gehakt met ingang van VO 1669/2011 moet voldoen aan (strenge?) normen waar slagers straks met voorverpakt gehakt zonder toevoegingen aan moeten voldoen en dus vastzitten aan de nieuwe eisen. Maar is dat een juiste veronderstelling?

De normen uit VO 1669/2011 zijn inderdaad niet nieuw, zie VO 2076/2005. In vergelijking met het Warenbesluit Vlees, Gehakt en Vleesproducten (WVGV) is het vetgehalte anders benoemd, maar redelijk vergelijkbaar. Het grote verschil zit mijn inziens in het benoemde collageen/vleeseiwit verhouding.

In onderstaande tabel zien we een hoog collageengehalte die maximaal was toegestaan. Maar dit gehalte voor gehakt vlees krijgt met VO 1169/2011 een maximum van 12% - 18% (afhankelijk van soort).

Tabel 1 Maximumgehalten aan vet en bindweefsel voor de met de term “(“species”) vlees” aangeduide ingrediënten (verder aangeduid als grenswaarden)

Soorten	Vet (%)	Bindweefsel ⁽¹⁾ (%)
Zoogdieren (konijnen en varkens uitgezonderd) en diverse soorten ⁽²⁾ met overwegend zoogdieren	25	25
Varkens	30	25
Vogels en konijnen	15	10
⁽¹⁾ <i>Het gehalte aan bindweefsel wordt berekend op basis van de collageen/eiwit verhouding. Het collageengehalte bedraagt achtmaal het hydroxyprolinegehalte</i>		
⁽²⁾ <i>Wetgever bedoeld hier mengsel van diersoorten.</i>		

Een slager draait zijn gehakt van puur vlees en koopt over het algemeen snippers in van 90-10 verhouding. Hierdoor zit een slager met een gemiddeld vetgehalte van 10%. Voor gehakte biefstuk en/of tartaar wordt nog magerder vlees gebruikt. Maar deze grondstoffen zijn puur vlees en worden niet vermengd met zwoerd of vetmet waardoor het collageengehalte stijgt en het eindproduct goedkoper wordt. In onderstaande (fictieve) tabel wordt een mogelijke verhouding aangegeven hoe men met goedkope toevoegingen toch aan de definitie van vlees kan blijven voldoen. Het vetgehalte blijft laag, maar het percentage bindweefsel stijgt. In VO 1669/2011 wordt (terecht) uitgegaan van een collageen/vleeseiwit gehalte dat past bij een pure vleesgrondstof. Dit heeft ook consequenties voor de smaak. Een (Keur)slager is een vakman en gaat prat op een gepaste smaak/kwaliteit verhouding en zal nooit zwoerd door zijn gehakt draaien. Zwoerd en vetmet worden wel gebruikt in de slagerij, maar dan voor de productie van producten als worstsoorten (daar past een 'vette' smaak).

Tabel 3 Chemische samenstelling vleescomponenten

Vleescomponent	kg	%	Vet%	Collageen%	Eiwit%
Wangenzwoerd	35	15,91	4	19	27
Rugzwoerd	20	9,09	25	8	16
Vetmet z/zw	50	22,73	41	1	18
Mager met 90-10	25	11,36	11	1	18
Totaal:	130 kg	59,09%			

NB De gebruikte chemische waarden zijn fictief en niet representatief voor de genoemde vleescomponenten.

De KNS suggereert dat er slagerondernemers zijn die niets aan het gehakt toevoegen en die dit 'pure gehakt' ook nog eens voorverpakt verkopen waardoor ze aan de 'strenge eisen' van VO 1669/2011 vastzitten. Ten eerste zie ik daar geen enkel probleem. Aan gewoon gehakt wordt door de slager over het algemeen een kleurbehoudend middel toegevoegd zoals ascor-

---

binezuur en citroenzuur. Dit maakt het gewone gehakt van de (Keur)slager een vleesbereiding (zie definitie VO 853/2005). Het 'pure gehakt' waar de KNS het over heeft betreft bij de (Keur)slager tartaar en gehakte biefstuk (zie WVG), als daar geen kleurbehoudend middel aan wordt toegevoegd. Maar dit betreffen kritische producten omdat ze rauw gegeten kunnen worden. In de Hygiëncode voor het Slagersbedrijf staat daarom voor deze producten een maximale houdbaarheid van 24 uur. ALS een slager dit dan gaat voorverpakken, dan valt het onder 'voorverpakt ten behoeve van onmiddellijke verkoop' en hoeft het (dus) niet uitgebreid geëtiketteerd te worden, zoals de KNS wel suggereert. Gehakt, tartaar en gehakte biefstuk zijn bij de ambachtelijke (Keur)slager dagverse producten.

Kortom, het voorstel van de KNS heeft niets te maken met de ambachtelijke (keur)slager maar met de 'clean label' producten van de supermarkten. Hoe men de houdbaarheid wil borgen van producten zonder enige toevoegingen vragen we ons af. Hier zijn technieken voor nodig die de ambachtelijke (keur)slager in ieder geval niet in huis heeft. De KNS die zich profileert als dé brancheorganisatie voor slagers, werkt hiermee de concurrentiepositie van supermarkten in de hand. Dit vindt de VVK onbegrijpelijk. Hier is sprake van misleiding, ook op consumentniveau.

Conclusie: de VVK kan niet achter het voorstel voor wetswijziging van de KNS (en CBL) staan.

Drs. Yvon Bemelman

Consultant kwaliteit, Vereniging van Keurslagers

Bron tabellen:

[CVI Berekening vetgehalte 2005, E.F. Focke-Alblas, O-Kwadraat V.O.F., Westendorp](#)

ii **Overzicht (vertaal)fouten in de Verordening voedselinformatie verstrekking aan consumenten**

Hieronder volgt een nog niet volledig overzicht van zaken die in de nieuwe EU verordening voedselinformatie verstrekking aan consumenten (1169/2011) niet juist zijn vertaald of anderszins aanpassing behoeven. Doel van de lijst is een zo volledig mogelijk overzicht te maken dat samen met VWS en VWA besproken kan worden en gezamenlijk kan besloten worden hoe dit 'gerepareerd' kan worden.

- ✓ Artikel 2. u "Techniek voor communicatie op afstand": Naar welke bijlage van welke richtlijn wordt precies verwezen? Opmerkelijk is dat in de Engelse versie deze verwijzing niet staat:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:304:0018:0063:EN:PDF>

- ✓ Artikel 2, definitie nutriënten: in het Engels staat deze term in enkelvoud
- ✓ Artikel 3, 3^e regel: aan het einde kan het woord "door" worden geschrapt (na eindverbruikers)
- ✓ Artikel 8, lid 6 en 8 wordt gesproken over "grootcateraars", maar bij definitie over "grote cateraars". FNLI neemt aan dat hetzelfde wordt bedoeld. Handig om dezelfde term te gebruiken?
- ✓ Artikel 9, lid 1, onder h: hier wordt verwezen naar artikel 8, lid 1 bis. Er is geen "bis" bij artikel 8 lid 1.
- ✓ Artikel 9 lid 1 onder g heeft het o.a. over 'gebruiksvoorwaarden'. In artikel 9, lid 1 onder j wordt 'gebruiksaanwijzing' genoemd. Ziet de wetgever een duidelijk verschil tussen 'gebruiksvoorwaarden' en 'gebruiksaanwijzing'. In het huidige WEL staat alleen "een aanwijzing omtrent bewaring en gebruik". Is er verschil tussen een gebruiksvoorwaarden en een gebruiksaanwijzing? En zo ja hoe hier mee om te gaan?
- ✓ Artikel 9, lid 2: Hier staat: 'De in lid 1 bedoelde vermeldingen worden aangegeven in woord en getal. Tussen de woordjes "en" en "of" zit een groot verschil. Indien "of" wordt gebruikt tussen twee mogelijkheden, dan is één van beide voldoende, wordt "en" gebruikt dan moeten beide mogelijkheden uitgevoerd worden. Ongewenst is dat alle vermeldingen zowel in woord (veertig kj) als getal (40 kj) worden gebezigd. Dit kan niet de bedoeling zijn (geweest).
- ✓ Artikel 14 lid 2: Dit lid eindigt met een verwijzing naar "dit artikel". Welk artikel wordt hier precies mee bedoeld? Artikel 44 welke genoemd wordt, of artikel 14 zelf?
- ✓ Artikel 16, lid 3, 3^e regel: spatie ontbreekt tussen de woorden vermelding en niet
- ✓ Artikel 18.3: 'Synthetische nanomaterialen', verwacht wordt dat bedoeld wordt 'technisch vervaardigde nanomaterialen' (conform definitie in art. 2)

- ✓ Artikel 22: bij KWID wordt term opgave gebruikt en niet meer vermelding (hoewel er inhoudelijk geen wijzigingen zijn)
- ✓ Artikel 26, lid 2, onder b: Hier wordt naar we aannemen bijlage XI bedoelt van het Douane wetboek?
- ✓ De termen voor de voedingsstoffen worden niet consequent gebruikt in de Verordening. Advies om termen te gebruiken zoals hieronder aangegeven en dit gaat verder dan proteïne veranderen in eiwitten.
- ✓ Artikel 30, in plaats van het gebruikelijkeⁱⁱ woord 'eiwitten' is voor proteïne gekozen.
- ✓ Artikel 30, in plaats van het gebruikelijke **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.** woord 'vet' is gekozen voor meervoud 'Vetten'.
- ✓ Artikel 30 lid 4: aan het einde de woorden "artikel lid" schrappen.
- ✓ Artikel 35 Lid 3, 2e paragraaf, 3e regel: voeding vervangen door levensmiddelen (in het Engels staat foods).
- ✓ Bijlage VII, deel C; bedoeld wordt, naar we aannemen: 'kleurstof' ipv 'kleuren'.
- ✓ Bijlage VII, deel C: complexvormer is in het Engels sequestrant. Vertaling van is: afzonderen, afscheiden, verborgen/apart/afgezonderd houden, isoleren, verwijderen. Complexvormer lijkt geen goede vertaling hiervan. Het had moeten zijn: versterkingsmiddel, zoals het nu al is.
- ✓ Bijlage X, lid 2, in plaats van: 'de **uiterste consumptiedatum**... wordt nogmaals genoemd: 'de datum van minimale houdbaarheid, onterecht dus, zie ook [Engelse tekst](#).

Bijlage xv:

Energie	.. kJ/.. Kcal
Vet , waarvan	.. g
- Verzadigd vet	.. g
- Enkelvoudig onverzadigd vet	.. g
- Meervoudig onverzadigd vet	.. g
Koolhydraten	.. g
- , waarvan Suikers	.. g
- waarvan Polyolen	.. g
- waarvan Zetmeel	.. g
Vezels	.. g
Eiwitten	.. g
Zout	.. g
Vitamines en mineralen	eenheden bijlage xiii

Vetgedrukte voedingsstoffen zijn de verplicht te vermelden voedingsstoffen; de andere zijn de vrijwillig te vermelden voedingsstoffen.